Björn Nilsson

En intervju av Julia Peralta

21 november 2007

Intervju 44

Från matematikmaskin till IT

Denna intervju har genomförts inom ramen för projektet Från matematikmaskin till IT som är ett samarbete mellan Avdelningen för teknik- och vetenskapshistoria vid KTH, Dataföreningen i Sverige och Tekniska museet finansierat av Riksbankens Jubileumsfond och Stiftelsen Marcus & Amalia Wallenbergs minnesfond. Originalinspelning och transkript finns tillgängliga på Tekniska museet i Stockholm. Intervjun bör refereras på följande sätt:

Björn Nilsson, intervju från 2007 av Julia Peralta, Avdelningen för teknik- och vetenskapshistoria, KTH, Stockholm.

Nyckelord: Kommundata, L-Data, Stadsförbundet, Kommunförbundet, KOM-systemet, systemutveckling, ekonomisystem, administrativa system, rationalisering, EDB Business Partner, Tieto Enator, IBM och UNIVAC.

Abstract

This interview with Björn Nilsson was conducted at EDB Business Partner in Stockholm by Per Lundin on 21 november 2007. It looks at Nilsson's work experiencies at the Swedish Association of Local Authorities and Regions and the introduction and implementation of IT-technology in the municipal level in Sweden during the early seventies. In this interview Nilsson also shares with us his opinions and knowledge of the formation of *Kommundata* which was a central instrument in the development of the first computer software programs used within the municipal administration. Finally he goes on to tell us about how important parts of Kommundata was taken over by Tieto Enator.

Informant: Björn Nilsson
Intervjuare: Julia Peralta
Tid: 21 november 2007
Plats: Stockholm

Björn Nilsson: Sedan 1995 egentligen. Det var ju en del av dåvarande Statens Järnvägar, Affärsverket. Så jag var CIO och IT-chef vid Affärsverket, Statens Järnvägar från -95 och fram till bolagiseringen 2001 och sedan då när den interna IT-avdelningen bolagiserades under Unigrid AB så fick vi en ny ägare i form av norska EDB Business Partner .

Julia Peralta: OK

Björn Nilsson: … och jag var VD för svenska verksamheten till hösten 2004 och sedan var jag, under ett år, kundansvarig för segment Järnvägar och sedan så har jag under de senaste två åren fungerat som affärsprojektledare. Tidigare då, så är det ju framförallt kopplingen till Kommundata. Jag fanns då inom Kommundata och som i och för sig namnändrades från -81 till 1995 och sedan var jag en kort period på L-Data och innan dess så var jag ansvarig för Datacentralen vid Statens Vägverk från -76 till -80 och hann också med att göra två år på upphandlingsenheten på Statskontoret.

Julia Peralta: OK

Björn Nilsson: Så det är väl liksom kort med min bakgrund till det här. Så du fick det där [ett exemplar av Björn Nilssons CV] om du har någon glädje av det .

Julia Peralta: Då börjar vi lite kort med att du berättar för mig om din bakgrund. Var du är född någonstans, vad du gick för linje på gymnasiet och sedan lite grand utbildningsbakgrunden …

Björn Nilsson: Okej, jag heter då Björn Nilsson, är född 1948 och född i Stockholm och då har bott hela livet i Stockholm. Vad det gäller utbildningen så, gymnasiet, gick jag som det då hette reallinjen, matematiska grenen, gick ut -66. Sedan så fortsatte jag till KTH och blev färdig civilingenjör 1970 inom sektion väg och vatten. Efter det så började jag arbeta vid Statens Vägverk som programmerare på den tekniska avdelningen för att sedan mellan -74 och -76 arbeta med upphandlingsfrågor på Statskontoret. Sedan under en period -76 till -80 var jag ansvarig för Vägverkets driftverksamhet på datasidan och från 1980 så kom jag in då i den kommunala, landstingskommunala delen. Först ett år som teknisk chef i L-Data, det vill säga Stockholms Läns Datacentral och sedan under perioden -81 till -95 så jobbade jag vid Kommundata. Där var jag först ansvarig för driftverksamheten under perioden -84 till -88 och sedan under -88 till -92, så var jag ansvarig för samtlig programvaruutveckling och de program som fanns för kommunala tillämpningar. Under den tiden var jag tillika vice VD i Kommundata och sedan under perioden fram till -95 så var jag återigen ansvarig för driftverksamheten och vi byggde upp också ett rikstäckande kommunikationsnät för ungefär femtiotusen användare. Och från -95 så gick jag över och var CIO vid Statens Järnvägar fram till Affärsverkets bolagisering 2001 då jag övergick, eller kom in i rollen som VD för den bolagiserade verksamheten inom SJs IT-verksamhet som sedermera såldes till norska EDB Business Partner. Jag är fortfarande då anställd inom EDB Business Partner och VD-rollen frånträdde jag hösten 2004 och är nu affärsprojektledare för olika större infrastrukturprojekt. Bortsett från det här så har jag också haft då ett, ideellt uppdrag då jag har varit styrelseledamot i Dataföreningen

Stockholmskretsen -92. Och sedan perioden 2000-2004 var jag kretsens ordförande, men av tidsskäl så omböjde jag omval 2004. Så det är Björn Nilsson i ett nötskal, yrkesmässigt.

Julia Peralta: Ja, tack så mycket, Björn. Om vi går tillbaka då till 70-talet för det är 1971 då, då var du färdigutbildad alltså, färsk civilingenjör från KTH. Fick du arbete på en gång?

Björn Nilsson: Fick jag arbete på en gång, ja.

Julia Peralta: Uppfattade du som att det fanns en stor efterfrågan?

Björn Nilsson: Jag kommer ärligt talat, inte ihåg. Jag sökte ett jobb och jag fick det. Jag funderade inte så mycket om det var stor efterfrågan eller ej.

Julia Peralta: Nej, var det Statens Vägverk då, i Stockholm?

Björn Nilsson: Det var Statens Vägverk, ja … och det var i Stockholm och det var sådana här konstruktionsberäkningar på broar. Det var inventeringar av vägunderhåll och det var ju med knytning till att man ville utnyttja sin kunskap då från väg och vatten i skolan.

Julia Peralta: Vad jobbade du med för arbetsuppgifter. Du hade de här konstruktionsberäkningarna…

Björn Nilsson: Det var rent programmeringsarbete.

Julia Peralta: Ja, så du jobbade som programmerare egentligen?

Björn Nilsson: Mmm, mmm.

Julia Peralta: Och detta gjorde du under hur lång tid?

Björn Nilsson: Gjorde det till och med 1973 och 1973 sökte jag mig då till Statskontorets upphandlingsenhet och man kan säga det var väl en av de mest lärorika perioderna i mitt liv. Det fanns ju en legendarisk upphandlingschef som hette Torsten Frank och det han framförallt lärde mig, det var att skriva och dokumentera för jag säger när man kom från Teknisk då var man knappt skrivkunnig. Så det var en väldigt bra skola, Statskontoret, i det avseendet.

Julia Peralta: Det var viktigt att uttala sig tydligt och precis då.

Björn Nilsson: Och framförallt kunna skriva tydligt och strukturerat. Så det var Statskontoret 1974 och -75 och sedan fick jag då förmånen att först göra en upphandling av utrustning för Vägverket och sedan följa med och realisera den upphandlingen så man gick från teori till praktik.

Julia Peralta: Så då gick du över till Vägverket?

Björn Nilsson: Ja, jag gick tillbaka.

Julia Peralta: Om vi går tillbaka då till din första tiden, första, vad skall man säga, det här mötet med liksom det praktiska livet efter din utbildning. Vad kommer du ihåg, vad minns du av dina intryck eller din, liksom, känsla när du mötte tekniken, vad såg du för någonting i din omgivning med den här nya tekniken, hur tänkte du?

Björn Nilsson: Ja, vi såg ju framförallt då stora möjligheter att dels samla in information och ha det uppdaterat. Det andra var ofta i sådana här beräkningssammanhang att det gavs möjligheter att prova olika alternativ och både snabbt och kostnadseffektivt sätt. Och framförallt då i byggprocessen där alltså vägbyggnadsprocessen, man såg att man började använda insam … eller samla in data om terräng på ett automatiserat sätt istället för att göra det här för hand så började man ju använda olika, ja, datoriserade instrument för att samla in data. Det gjorde att man fick en bättre beskrivning av verkligheten och ett bättre beslutsunderlag och kunde, så att säga, prova olika lösningar och se vilken som var bäst. Så att det var ju en, vad skall vi säga, teknikpositiv miljö, verkligen, jag träffade på och vi vet ju också att Vägverket då var ju väldigt progressiv för att använda ny teknik och det är ju inte minst av en annan sådan här, ja, väldigt pådrivande person i form av Carl-Olof Ternryd som fortfarande är aktiv som drev den här utvecklingen och var positiv till att ta in signaler från omvärlden. Så jag upplevde att det var en, ja, på det hela taget en väldigt positiv del i det hela. Och det var område för område som man då datoriserade inom Vägverket.

Julia Peralta: Hur kommer du ihåg att mottagandet var, liksom utifrån omgivningen i samhället, var det positivt, ett positivt, vad skall man säga, förhållningssätt till det som håller på att hända.

Björn Nilsson: Ja, vi kan säga att, ja, inom det området som jag jobbade, det var ju ganska neutralt gentemot samhället. Det man däremot, det jag däremot kommer ihåg, jag kommer inte ihåg om det var slutet på 70-talet, början på 80-talet, när man pratade då om den här automatiseringen som skulle göra folk arbetslösa. Jag kommer ihåg Olof Johansson, centerpartist, förde på tal det här att man skulle ha en IT-skatt för att det inte skulle gå så fort. Det tror jag inte någon skulle liksom våga säga i dagens läge, men det är tecken på antingen att det har gått fort eller att man börjar bli gammal. Så jag menar att om tekniken mottogs positivt var väldigt beroende på inom vilken sektor man arbetade, men jag var ju då inom en relativt neutral sektor i det här avseendet.

Julia Peralta: Så där infördes den här tekniken utan någon som helst …

Björn Nilsson: Ja, man såg det alltså, tekniken som ett hjälpmedel, där jag jobbade. Jag menar, det var beräkningshjälpmedel, det var hjälp inventeringar, vilka inom Vägverket sågs som ett väldigt bra verktyg att effektivisera verksamheten och det var inom Vägverket ingen motsättning av det hela.

Julia Peralta: Om vi tänker på det här med den kommunala verksamheten då, vad har du för erfarenheter av den processen?

Björn Nilsson: Min erfarenhet av den kommunala verksamheten, den är ju naturligtvis knuten då till framförallt tiden på Kommundata. Det jag upplevde ifrån landstingssidan, under ett år då på Stockholms Läns Landsting, det var ju här då kring 1980, var det en motsättning mot att man skulle driva det här antingen decentralt i de olika landstingsområdena eller om man skulle ha centrala lösningar. Och jag tror vi befann oss i ett skede här, där det kom en tendens mot de här centrala datorerna som fanns inom Landstinget

mot att man ville göra, bygga upp så kallade distribuerade system som ansågs mindre sårbara och de ansågs mer påverkbara såtillvida att det var enklare att få igenom förändringar, men jag tror att de här distribuerade, överhuvudtaget så var då IT-verksamheten inom Landstinget det blev ganska snabbt, en politisk fråga om man skulle köpa in en maskin eller ej. Sedan tror jag att IT-sidan gjorde det misstaget att man knöt väldigt mycket förhoppningar till de här nya distribuerade systemen så jag tror att det var så att man lovade mer än man kunde leverera och det skapade då en hel del besvikelser i form av förseningar, i form av överdrag av projektbudgetar. Så jag tror var IT-sidan ganska naiv när man, liksom, bara såg de här tekniska möjligheterna men hade ingen beredskap när det blev förseningar i hårdvaruutveckling och programvaruutveckling och liknande. Det slog naturligtvis negativt mot förtroendet för IT-verksamheten.

Julia Peralta: Och det här upplevde du även på Kommundata?

Björn Nilsson: Nej, det var annorlunda. Jag kommer inte exakt ihåg hur många kommuner det finns men, jag menar, vi vet ju då att vi ligger ungefär på knappt trehundra kommuner och Kommundata var ju då väldigt nära lierat med Kommunförbundet. Där såg man ju alltså en möjlighet att istället för att varje kommun skulle bygga sitt eget system för ekonomiuppföljning, sitt eget system för lönehantering och sedan hade vi då verksamhetssystemen, kanske framförallt inom de sociala områdena. Så var ju tanken att genom en gemensam utveckling så skulle man ha ett gemensamt system, dela på kostnaden och få stordriftfördelar. Och lika då att producera de här körningarna, inklusive då framförallt den mängd papper som skulle skrivas ut. Det var ju fortfarande med papper, det var rapporter, det var inbetalningskort och det var lönespecar, et cetera. Så att där var det ju också en plan för hur Kommundata då under den, framförallt kanske under 70-talet men även under 80-talet, skulle fortsätta att expandera och knyta fler och fler kommuner till sig och det var ju en väldigt lyckosam process där man gick alltså hand-i-hand, ägarna och sedan hade man ägarnas bolag. Vi vet ju också att i slutet på 70-talet, i början på 80-talet, var det fortfarande ett antal kommuner eller sammanslagningar av kommuner som hade egna datacentraler. Och där kommer jag ihåg att Gävle, Sandviken hade en, jag vet att Borås hade en till i början på 80-talet. Jag vet att det fanns en datacentral i Uddevalla kommun. Sedan fanns det säkert ett par till som jag inte kommer ihåg men sedan har vi framförallt då kanske den största delen, det var två bolag som skiljde sig åt och det var ju Kommundata Västerås. Det var ett drygt femtontal kommuner i Mälardalen som hade gått samman i en datacentral som då var belägen i Västerås och där Västerås kommun var den stora kunden, kan man säga. Jag vet då att vid slutet på -80, i slutet på 70-talet, då ägdes det här Kommundata Västerås till femtio en procent av Kommundata. Så det fanns ett ägarintresse från Kommundata och det här innebar sedan att Kommundata i slutet på 80-talet förvärvade hela Kommundata Västerås.

Julia Peralta: De ägde femtio procent?

Björn Nilsson: Ja.

Julia Peralta: Okej, under hela, kanske under hela perioden som Mälardalens Datacentral fanns?

Björn Nilsson: Det vågar jag inte svara på, när det här kom till riktigt.

Julia Peralta: Nej, men under 70-talet?

Björn Nilsson: Ja, under 70-talet … ja.

Julia Peralta: Femtioen procent … och sedan i början på 80-talet så köper de alltihopa?

Björn Nilsson: I slutet på 80-talet. Och sedan var det ju så också att Kommundata, trots namnet, arbetade ju också med landstingskommunala system, det vill säga, landsting. Så att det fanns ett annat bolag som hette Norrdata beläget i Skellefteå som ägdes av de fyra Norrlandslandstingen och där hade Kommundata en ägarandel på femtiotre procent i slutet. Det är samma sak här att Norrdata fusionerades in helt och hållet. Jag tror det var också i slutet på 80-talet. Och om vi skall hålla oss då till Kommundata Västerås först så där fanns ju då ett eget ekonomisystem. Det fanns ett eget lönesystem och det fanns ytterligare ett par egna system då för debitering av vatten och el. Sedan så fanns det också några egna system som riktade sig mot den sociala verksamheten, det vill säga barnomsorg, äldreomsorg och familjeomsorg. Det kan man väl säga att det var de här cirka femton kunderna som körde de här andra systemen och successivt då i och med att fusioneringen då till Kommundata AB skedde så även fasades ju de här systemen ut till och … eller … och man gick över då till de system som fanns inom Kommundata.

Julia Peralta: Okej. Så de här femton kommunerna, de hade de här homogena systemen, systemen såg ut likadant för alla femton kommunerna?

Björn Nilsson: Ja, ja…

Julia Peralta: Så det var liksom ganska enkelt att göra en övergång till Kommundatas …

Björn Nilsson: … Nej, det var ju kommun för kommun man fick lägga över trots allt. Men okej, det var hanterbart, enkelt skall jag inte säga, men det var hanterbart i alla fall för man kan väl säga Kommundatas lönesystem, jag skall inte säga att alla kommuner i landet hade det, men det kanske var två eller tre stycken som inte körde Kommundatas lönesystem. Så det var, typ, Stockholm hade ett eget lönesystem, Göteborg hade ett eget lönesystem, men i övrig, vad jag kommer ihåg, så använde samtliga kommuner, jag är lite osäker på hur det såg ut i Malmö. Och om vi tar också då ekonomisystem så är det samma sak här då att vad det gäller ekonomisystem så … ja, jag skulle vilja säga, mer än nittio procent, kanske mer än nittiofem procent av landets kommuner körde det här gemensamma systemet som Kommundata hade tagit fram.

Julia Peralta: När gjordes det, det var någonting som hände successivt?

Björn Nilsson: Vi kan väl säga att det här, det finns två generationer. Det finns ett ekonomisystem som bygger på en väldigt speciell kontoplan, kommunala kontoplanen och den var naturligtvis inte intressant utanför den kommunala sfären så att det utvecklades till mitten på 70-talet. Sedan kom ju den, om man skall också kalla det avregleringen i och med att kommunerna också skulle följa baskontoplanen och då fanns det ju möjlighet att ta in standardsystem som tillämpas brett i samhället, alltså även i näringslivet. Det var när den utvecklingen började, vad skall jag säga, mot mitten av 80-talet. Så att den här speciella kontoplanen, den var utfasad definitivt till 1990 och då var det baskontoplanen som gällde. Det finns någonting som jag tycker är viktigt att poängtera med Kommundata. Jag tycker det var en väldigt bra lösning, kanske beror på att jag jobbat med dem själv, de här systemen, de här centrala systemen, de behöver ju väldigt mycket information och det traditionella var ju att man skulle skicka hålkort över land och rike, om vi tittar på 70-talet. Kommundata valde en annan lösning. Man hittade ett samarbete med ett företag

som hette Datapoint där man tog, som det kanske var 70-talets PC, det var i varje fall en bordskalkylator som var programmerbar och den var då försedd med kassettbandspelare och det var väl den första att man skickade kassetter då till datacentralen för att få inmatning, typ, till lönesystem och ekonomisystem, men i sedan mitten på 70-talet så utvecklar man en lösning som gjorde att man kunde använda den tidens datakommunikation. Då talar vi alltså om uppringda förbindelser på tolvhundra bitar per sekund. Det innebar ju alltså att man hade, de här var programstyrda datorerna. Man kunde mata in och sedan så kunde man ringa upp och skicka informationen över nätet men då hade man ju i och för sig de här kassetterna då som ersättning, och det här gjorde då att indatasidan. Där behövde man inte skicka de här gigantiska mängderna hålkort som var det vanliga utan att man hade de här maskinerna då som var programmerade och fördelen med det här var ju att när någonting skulle ändras indata då kunde man alltså skicka eller ladda ned nya versioner av indataprogrammen via nätet som gjorde då att man, hela datafångsten den var verkligen regional ute hos varje kommun. Så det här, kan man säga, varje kommun hade ju en sådan här indatacentral från, ja, två maskiner upp kanske till tio maskiner, om man ser ett snitt på fem då. Så att det här var ett väldigt tidigt system med regional indatafångst och sedan transmission via nätet.

Julia Peralta: Om du tänker på de stora förändringarna inom den här verksamheten perioden -70 till -80, 90-talet. Vilka, om du skulle få bara liksom spontant, de tre stora förändringarna?

Björn Nilsson: Ja, den första förändringen var ju, då talar vi mitten 70-tal till kanske, ja, några år in på 80-talet, det är då en expansion av Kommundata. Man säger, den här anslutningsprocenten till Kommundatas centrala lösningar och där var ju förtecknen väldigt mycket då stor, stor eller stordrift, effektivitet och när Kommundata då hade fått en väldigt stor marknadsandel då, då kom nästa fas och kanske då att alla kunder inte var nöjda för att det är ju som vanligt, när man har generella lösningar som passar alla i genomsnitt, men då är ingen riktigt nöjd. Den viktigaste delen då, det var ju att Kommundata insåg att man befann sig väldigt mycket i Stockholm och sedan fanns då också en enhet i Skellefteå och en i Lund, men det kändes ju långt bort och med trehundra kommuner som kunder och en kund, det var ju inte ofta kommunledningen utan det var ju de olika förvaltningarna så det var ett väldigt gap mellan leverantör och kund. Därför då påbörjades en regionalisering av Kommundata där man sade att Kommundata skall vara etablerat med ett regionkontor i varje län. Den påbörjades -83 eller -84 så under en tre-fyraårsperiod så byggdes det upp en regional organisation för att komma närmare kunderna. Den var väldigt viktig för det var ju ett sätt för Kommundata då att få närmare dialog och förstå vad kunderna ville. Den tredje som påverkade det hela mycket också, var ju den process vi gick in i slutet på 80-talet när kommunerna började ifrågasätta varför skall vi lägga de här tjänsterna bort till Stockholm och Skellefteå när vi kan göra det på hemmaplan, antal kommuner då, olika förutsättningar där man hade arbetslöshet, man hade problem att se hur man skulle skapa framåtriktade utvecklingar. Där fanns en tendens att man ville göra satsningar på den egna kommunen. Det gjorde väl då bland annat att Kommundatas marknadsandel minskade något där, alltså vissa kommuner antingen valde lösningar från andra leverantörer för, som jag sade, exempelvis ekonomisystemen, de blev standardiserade så att det fanns fler spelare som kunde gå in. Trenden som jag såg det var att många kommuner ville försöka hitta former för att bibehålla de här IT-jobben och IT-utvecklingarna i den egna kommunen.

Julia Peralta: Så då blir det en kommunalisering igen.

Björn Nilsson: Ja just det, viss begränsad insourcing för att ta ett modernt ord. Om vi tar bilden fram till idag så är ju bilden betydligt mer splittrad även om Kommundata idag, som alltså är Tieto Enator eller del av Tieto Enator, är ju naturligtvis en viktig spelare på den kommunala sektorn men inte alls lika dominerande som förut utan där finns ju ett antal konkurrenter som är med och jobbar där också.

Julia Peralta: Och detta sker under 90-talet, det här?

Björn Nilsson: Ja, precis, är vi inne på 90-talet.

Julia Peralta: Öppna marknaden för konkurrens …

Björn Nilsson: Och man skall ju säga, konkurrensen fanns ju hela tiden men, jag menar, eftersom det var så speciella förutsättningar så var det ju ingen som kunde göra ett business case på att utveckla ett system för den kommunala marknaden där det fanns en dominerande aktör. Så att instegskostnaden var så stor mot den marknaden så att i teorin fanns en konkurrens, eller en, vad heter det, avreglerad marknad men i praktiken så var den inte det.

Julia Peralta: Om du, nu vet jag att inte du, att du började jobba vid Kommundata under 90-talet och början på 80-talet. 80-talet, ja, men om du, av dina erfarenheter, om vi utgår ifrån dina erfarenheter, kanske kunde svara på den här frågan, varför tillkommer Kommundata. Vad fanns det för behov?

Björn Nilsson: Kommundata tillkommer på ett rent ägarinitiativ. Det fanns, den nuvarande, dagens kommun och landsförbund, Svenska Kommun och Landsting, man har ju lagt ihop Kommun- och Landstingsförbundet. Det fanns något som hette Stadsförbundet, där gjorde man en utredning där man tittade på vilka möjligheter finns för att rationalisera den kommunala verksamheten med hjälp av IT eller ADB, som det hette. Så det gjordes en utredning, man började då att inom ramen för Kommunförbundet att göra programutveckling på sådana här, debitera en konsumtionsavgifter, alltså det är ju i klartext, och vatten, el … och sedan så började man titta på ett system för ekonomisk redovisning och löneberäkning och då gjorde man alltså en gemensam utveckling av de här programmen och när det hade kommit till en viss punkt då bestämde sig dåvarande Kommunförbundet för att starta bolaget Kommundata som skulle erbjuda kommunerna de här tjänsterna. Så det var alltså en väldigt medveten handling eller medvetet agerande från kommunernas intresseorganisation, Kommunförbundet, som då drog igång den här verksamheten.

Julia Peralta: Det fanns ingen aktör, ingen annan aktör som var intresserad av att …

Björn Nilsson: Nja, alltså det här var ju, får man väl säga, ändå i ITs barndom och återigen att en annan aktör för det gick ju inte att importera kommunala IT-system från omvärlden för, som sagt, det var ju så speciella förutsättningar. Jag tror att tekniken var ju ganska otämjd, tekniken var väl mer ett antal löften som man såg genom olika sektorer. Så jag tror att inom varje sektor var man tvungen att ta ett initiativ för att komma vidare och då hade man gjort den här utredningen då inom Statsförbundet.

Julia Peralta: Så näringslivet, där fanns det liksom inget intresse , eller, vad skall man säga, av liksom hjälpa till att lösa eller tillgodose kommunernas behov?

Björn Nilsson: Alltså på den tiden, om vi pratar sent eller egentligen sent 60-tal men förmodligen början på 70-talet, då var ju återigen det här så pass omoget så att jag tror att man tittade på den egna verksamheten och då var det ju på något vis normalt att alla gjorde sina egna system. Vi ser bankerna utvecklar ju sina egna system. Vi ser att av varje industri utvecklar sina egna system så att det fanns egentligen ingen marknad för sådana här generella system som vi ser idag. Så jag tror inte att man ens kom på idén att fråga näringslivet om man var intresserad utan på den tiden då var det ju mer en fråga om hur man skulle få, eller kunna tillgodose, vad heter det, själva maskinkraften. Och, jag menar, om vi säger i Kommundatas fall så finns det en beskrivning när man då gjorde en upphandling av vilket sådan här central datorkraft man skulle ha. Det var ju naturligtvis en stor maskin som kom ifrån Amerika och när den landar på Arlanda och transporterades till Västberga Datacentral var det till och med militäreskort på det hela. Så var det alltså, det var teknologi. Det var maskinen som var det viktiga, det här med program det var inte lika viktigt och det är därför jag tror att det var inte tillräcklig fokus på att se om någon annan kunde utveckla det.

Julia Peralta: Hur var reaktionerna, alltså när Kommundata kom, framförallt från, det fanns kommuner som inte direkt anslöt sig till Kommundata, till exempel. Var det enbart, vad skall man säga, det fanns väl positiva och negativa reaktioner?

Björn Nilsson: Det var en blandning skulle jag vilja säga kring anslutning då av kommuner. Dels så var det ju många som var positiva och där hade ju då Kommundata ett bekymmer för att börja leverera de här tjänsterna till en kommun, det var ju en hel del arbete och Kommundata hade ju en väldigt kraftig expansion. Man var inte staffad för det här helt enkelt så att det blev väl, ja, en kö-situation. Sedan, som sagt, och i den kösituationen så var det ju vissa då som kanske kände sig osäkra och valde att satsa på egna datacentraler. Jag nämnde då Gävle-Sandviken, jag nämnde Borås, jag glömde en som vi har väldigt nära, Solna, hade en egen datacentral till i början på 80-talet också. Och, jag menar, så det var väl hela skalan. Sedan fanns det ju då några som ville, ja, kanske satsa på något eget men i huvudsak så var det positivt mottagande. Jag menar, vi skall vara medvetna om att det var en rekommendation från Kommunförbundet och ja, man gjorde så. Ja så att det var, på det hela taget var det en positiv reaktion och problemet var nog att Kommundata hade svårt att hänga med och, jag menar, vi skall väl, nu kommer jag inte exakt ihåg men, visst var det ju så att Kommundata någon gång hade överskattat sin förmåga att leverera system i tid. Därför drog det ut lite mer på tiden och det blev väl vissa negativa reaktioner. Men på det hela taget så fanns det då, ja, alltså Kommunförbundet hade givit den här rekommendationen. Det kändes naturligt att gå så jag tror inte det, det kändes inte som en stor fråga om det var positivt eller negativt.

Julia Peralta: Men, om man säger såhär, Kommundata, hade funnits då, … fanns från och med början av den här processen, det var bara att vissa kommuner valde att inte ansluta sig direkt utan de valde att … Varför tror du att de gjorde det, handlade det om ekonomiska vinster eller vad handlade det om när liksom Västerås Datacentral ändå liksom uppstår och Malmö hade egen datacentral och Göteborg och de här, Gävle-Sandviken. Varför valde man den vägen, tror du?

Björn Nilsson: Jag tror att, om vi tar Västerås först, så är det ju faktiskt så att Västerås är ju en av de här drygt hundratusen kommunerna så det är väl en av de, i varje fall, sex-sju största städerna i landet … och det var ju framförallt de större städerna som ansåg att de hade specifika behov som kanske inte passade in, för återigen, vi skall ju inte glömma bort att om vi tittar på genomsnittskommunen, antalsmässigt så är ju invånarantalet nå-

gonstans runt femtontusen … och då skall man se det i den skepnaden då att … ja, Kommundata hade svårt liksom att komma igenom på alla ställen och kanske, det fanns säkert specifika krav, typ, från Västerås och då valde man helt enkelt för att man hade bråttom att komma vidare i sin rationalisering och då skapade man ett alternativ. Jag tror att det var det som låg bakom alltså Kommundatas förmåga att snabbt realisera det här på bredden och att man inte hade tid att vänta helt enkelt.

Julia Peralta: Vad, hur ser du på det, vad hade ADB-teknikens tillkomst för betydelse i den här processen att man bildade Kommundata?

Björn Nilsson: Ja, den var ju helt central för att den här utredningen då att rationalisera med hjälp av IT-teknik, det byggde ju på alltså att här hade ett rationaliserings- eller effektiviseringsverktyg kommit och det var ju då intresseorganisationen som funderade på hur kan vi använda det här i den kommunala verksamheten för, trots allt, skall man ju ha klart för sig att datorer på 60-talet, det var ju framförallt förknippat med beräkningar. Då insåg man ju också i och med att själva datamaskinen var så dyr på den tiden. Jag har ingen bra jämförelse, det var ju den som styrde allting och program och sådant, det fick man ju nästan på köpet. Då var ju frågan, hur kan kommunerna då hitta en form där man skall kunna använda det här nya rationaliseringsverktyget och det var ju uteslutet då för en genomsnittskommun med femtontusen invånare, att köpa en egen sådan här maskin. Då var frågan helt enkelt, kan man då hitta ett sätt där man går samman och gemensamt nyttjar det här? Så att Kommundata, när det startades från förbundet, där var ju helt enkelt affärsidén, tillhandahåll olika verktyg för effektivisering av kommunala verksamheten med hjälp av, vad heter det, den här nya datamaskinen … ja.

Julia Peralta: Ja. Vad erbjöd man för tjänster?

Björn Nilsson: Man erbjöd alltså tjänster inom den kommunala administrationen, inom ekonomiadministration, man erbjöd, ja, och det innebar ju bland annat bokslut och redovisning av reskontra. Man erbjöd tjänster inom sådana här konsumptionsavgifter för vatten, för el, alltså debitera och följa upp att kunderna betalade. Sedermera så kom ju barnomsorg, äldreomsorg också inom sociala delen. Så där skickade man ut räkningar till kommuninnevånarna och, ja, påminnelser och liknande. Sedan, på lönesidan så hade man ju då ett eget lönesystem där man då baserat på tidrapporter skickade ut då lönspecar och sedan satte in då pengarna på angivna konton. Så det var traditionellt lönesystem, det var basen och sedan kom då system för barnomsorg, familjeomsorg och äldreomsorg. Sedan var ett väldigt speciellt system som man hade, det kommer jag ihåg, det var på den, bostadsbidrag. Det fanns alltså system för bostadsbidrag och de där reglerna ändrades en gång per år och där tror jag nästan alla kommuner var med och då samlas man då på en tre-fyra gånger med en representant för varje kommun och gick igenom då de nya förutsättningarna. Så det är väl de system som är de tunga på den sidan. Sedan kom också system för de tekniska förvaltningarna. Det var sådana här, sedermera, geografiska informationssystem och sedan så hade man ett system, det var specifikt Kommundata Västerås, det var något av de första jag träffade på i början på 80-talet, det kom ett system från hur man skulle driva energisparande och där skulle det då redovisas och det var ett stöd för det energisparprojekt som Staten startade i början på 1980. Sedan har ju naturligtvis det här utvecklats då men det här var liksom de basala kommunala behoven och utöver det här sedan har det ju kommit olika system för dokumenthantering för Internettrafik, men då är vi inne mer på 90-talet, definitivt. Det här är liksom den ursprungliga kärnan om man så säger.

Julia Peralta: Men det handlar alltså om utveckling av system. Det handlar också om support, datasupport …

Björn Nilsson: Vad tänker du på när du säger datasupport?

Julia Peralta: Alltså, teknisk support.

Björn Nilsson: Ja, men det var inte så mycket sådant, för att allting stod ju centralt. Det var centrala maskiner bortsett från de här Datapointsystemen, så Datapoint hette ju också Svenska Företaget, där hade vi ett samarbete. De installerade utrustningarna och de servade utrustningen också runt om i landet för det fanns ju på varje kommun. Så där krävdes en rikstäckande organisation så att kan väl säga då att all produktion skedde huvudsak centralt. Det var en tre-fyra olika datacentraler och från de här lokala Datapoint, eller programmerbara maskinerna registrerades då indata och sedan transmitterades det här in via nätet till Kommundata. Men sedan var ju det stora bekymret att utdata, det bestod ju väldigt mycket av papper och rapporter och de producerades också centralt. De skulle ut till varje kommun och jag tror att det rörde sig, i början på 80-talet om ungefär någonstans mellan fyra- och femhundra miljoner A-4 sidor per år. Då hittade vi en bra lösning, för att distribuera det här till respektive kommun, vi hade alltså samarbete med de företag som distribuerade morgontidningar så att vi använde flygtransporter tillsammans med tidningen för att en sådan här ekonomirapport den fick ju inte dröja allt för länge. I dagens läge skulle man gå in och titta på en skärm men då fanns inte den datakommunikationens möjligheter, helt enkelt. Så att supporten, kan man säga, det var ju inte teknisk support utan det var att förstå då hur man skulle fylla indata och där fanns ju kundtjänster … alltså via telefon som man kunde vända sig till. Så kundtjänsten var ju då en väldigt viktig kanal ut till de som, ja, operativt använde systemen hos Kommundatas kunder.

Julia Peralta: Upphandlades datorer, till exempel, gjorde Kommundata det?

Björn Nilsson: Kommundata upphandlade datorer. Kommundata upphandlade naturligtvis datorer för de här centrala beräkningarna, för det var ju Kommundatas egendom. Sedan, de här lokala maskinerna som stod ute på Datapointsystemen, där gjorde Kommundata en upphandling för att vi sade samtidigt, skall vi ta ett ansvar för att kunna leverera lön den, ja, tjugofemte var det väl normalt, tror jag, skall vi leverera ekonomirapporter tredje, fjärde dagen i månaden för det var ett väldigt tajt schema, då kan vi bara jobba med maskintyper som vi har certifierat och testat. Så att Kommundata handlade upp det här och fick naturligtvis någon form av mängdrabatt. Det låg ju i ägarens, Kommunförbundets intresse. Sedan hyrde vi ut den här funktionen, alltså en programmerbar maskin, tillhörande programvara och stöd med frågor för en månatlig avgift. Så att det var inte så att kommunen själva gick upp och upphandlade hårdvara för att på den tiden så var det inte direkt kompatibelt utan vi var tvungna att säkerställa funktionaliteten. Det här synsättet gick vidare också när vi hade olika centrala system så. Men då är vi i och för sig inne på 90-talet och vi hade ett nära samarbete med Ericsson och Ericssons persondatorer, vi gjorde en utveckling så att de nådde de tre olika centrala systemtyperna som fanns hos Kommundata så att det gjorde att Ericssons persondatorer då i början på 90-talet, de var i princip, ja, helt dominerande på kommunala sektorn.

Julia Peralta: Annars var det IBM, va?

Björn Nilsson: Nej, det var alltså Datapoint som stod lokalt, ute. Sedan om vi tittar centralt, då var det Univac, ja. Och Univac var ju den första stora maskinen. Det var den som hade militär eskort. jag tog med en bok om det här [informanten visar mig boken, 25 år med kommundata av Anna-Lisa Otterström], du kan se … där var det när den kom alltså, 1965. Och Univac, kan man säga, som central maskin, den var dominerande fram till 1900 … 1990, då fasades det ut och, som du säger, IBM då, som centraldator, den kom in från 1981. I dagens läge så, ja, är väl det dominerande, men det står väl borta i Finland nu vad det gäller Tieto Enator såvitt jag förstår och däremot Kommundata Västerås och Norrdata, de har hela tiden varit IBM-trogna. Så där var en skillnad.

Julia Peralta: Om vi tänker på de här, de som använde sig av systemen, som till exempel administrativ personal ute i kommunerna, men också socialsekreterare och sådant, vad kommer du ihåg av deras, hur var deras bemötande av tekniken. Var det lika oproblematiskt? Var det lika självklart för dem som det var för er?

Björn Nilsson: Alltså det där finns väl i hela skalan och man kan väl säga såhär att på PA- och EA-sidan där tror jag det var något mer självklart kanske än på den sociala sidan, samtidigt så ser vi ju då en förändring som har att göra med den kommunala sidan, att tidigare så fanns det ett centralt lönekontor. Sedan ville ju kommunerna då banta den centrala organisationen och lägga ut det på olika kommundelar, kommundelsförvaltningar, kärt barn har samma namn. Det innebar ju då att den som kanske hade suttit och konterat större delen av sin tid, den som hade registrerat löner då blev de ju alltid rätt, men det här skulle ju ut då på personer som skulle kunna lite löneregistrering, kunna lite verksamhetsregistrering, kunna lite ekonomiadministration. Där märkte vi att där möttes vi av en helt annan användargruppering som kanske inte hade den här djupa kunskapen och vissa tog till sig det här och andra tyckte liksom att det var mest bekymmer. Nu pratar jag i och för sig om utvecklingen kanske i mitten, slutet, nej, andra halvan av 80-talet. Men, om jag går tillbaka till 70-talet så tror jag nog att i huvudsak EA- och PA-sidan, det som alltid naturligtvis fanns, det var ju då en oro vad skall hända med mitt jobb eftersom vi pratar trots allt om ett rationaliseringshjälpmedel. Då är vi tillbaka till den här skatten då för att användare framförallt i samband med banktransaktioner, så det visar lite av tidens anda, men jag hävdar ändå att PA- och EA-personal var på det hela taget positivt. Kom vi ut sedan i verksamheten på den sociala sidan då var ju det här med administration, det var ju en bi-uppgift. Det kanske inte var den huvudsakliga uppgiften. Det var ju mer mötet då med kunden eller klient, vilket uttryck man nu vill använda. Så att jag tror där fanns alltså fler som var väldigt avståndstagande till tekniken som sådan.

Julia Peralta: Med vilka argument då?

Björn Nilsson: Argumentet är att vi har inte kommit hit för att sitta och knappa på en dataskärm. Vi har kommit då för att hjälpa kommunmedborgare … så man alltså hade fokus på de mer … eller de mjuka personorienterade delarna och det här med administration det såg man som ett nödvändigt ont.

Julia Peralta: Hur var det med de här koderna, de här systemen man byggde. Det byggde ju ganska mycket på att man skulle koda om och skriva vissa koder och sådär. Uppfattades de som problematiska?

Björn Nilsson: Ja, alltså. Det är som jag säger, om man inte gillar att göra de här inmatningarna på skärm så blev det ju inte bättre av att man skulle lära sig de här koderna, naturligtvis´. Då hade man ju ingen motivation att lära sig det. Och jag menar, de som inte

gillade det här med administration men det hade ju inte hjälpt om man så skulle fylla in koder i vanliga pappersblanketter, utan det var liksom arbetsuppgiften som sådan som sågs som ett nödvändigt ont. Och rent allmänt så var det mer förekommande kanske då när vi mötte personal inom den sociala verksamheten där alltså kontakten med människorna naturligtvis står mer i centrum än om vi tittar på PA- och EA-sidan där man är mer, så att säga, inriktad på att ägna sig åt administration.

Julia Peralta: Men, om man tänker igen på den här kodningen. Var det var det själva liksom arbetsuppgifterna att sitta och koda och sådär eller fanns det någon integritetsaspekt? Jag tänker på 70-talet.

Björn Nilsson: Nej, … nej, det … det … det … integritetsaspekten, den har jag inget minne att den var uppe egentligen. Jag vet då i och för sig när vi gjorde de här systemen, framförallt på landstingssidan med det här med sekretess och sådant för det var ju väldigt noga så det lade man ned mycket jobb på att verkligen värna om integriteten. Nej, det har jag inget minne att det var någon stor fråga utan det var nog mer uppgiften som sådan.

Julia Peralta: Om vi då går tillbaka till Västerås, bara för att avsluta det med Västerås Datacentral. Du sade alldeles i början när du började berätta om den att den skiljde sig något, eller den skiljde sig från …de andra …

Björn Nilsson: Alltså den skiljde sig. Västerås då, där var det så att baserat på de behov som Västerås Kommun hade så byggde man ju upp ett eget EA, ett eget PA-system och sedan hade man då några av de andra verksamhetssystemen. Sedan så gick man ut och marknadsförde det här och fick med sig då ett antal kommuner i Mälardalen, cirka femton. Kommundata och Kommundata Västerås försökte man ju hitta frivilliga samarbeten men det liksom blev ingenting av det utan vi konstaterade att Västerås hade sin marknad och Kommundata hade sin marknad och det var först i slutet på 90-talet då sammanslagning skedde.

Julia Peralta: 80

Björn Nilsson: I slutet på 80-talet, tack, där man då fusionerade in helt enkelt Västerås. Så att Kommundata köpte ut Västerås Kommuns eller övriga kommuners ägarandel där Västerås Kommun var den stora ägaren. Jag tror att man kom alltså till vägs ände för att, det var ju så då att prisutveckling, där förväntades ju då att det skulle ske en effektivisering varje år och där blev det alltså tungt med ekonomin helt enkelt i Kommundata Västerås så att det var liksom den generella utveckling som gjorde att det var för lite eller för liten verksamhet för att nyinvestera i de centrala maskiner som behövdes. Och då tog man ytterligare ett steg då, med att lägga ihop produktionskapaciteterna och naturligtvis, jag menar, det var ju tveksamt att ligga och underhålla två ekonomisystem som i huvudsak gjorde samma sak och var som, ja, syskon i alla fall. Men det behövdes lite tid för att det beslutet skulle mogna fram hos ägarna.

Julia Peralta: Men det här säregna positionen, den byggde ju på att det var många kommuner som fanns under samma , för de andra datacentralerna, de hade väl också, du berättade att de hade också egna system för löner, alltså löneutbetalning och ekonomisystem och sådär. De var liksom, det var en datacentral för Malmö, och en datacentral för Göteborg, de fanns, men Västerås samlade flera kommuner …

Björn Nilsson: Precis. De hade inte bara sitt eget behov utan de hade tio-femton kommuner ytterligare som använde samma system. Jag tror personligen att, utan att veta, men, jag menar, trots allt, det är ju ändå människor som gör sådant där så jag tror att det fanns naturligtvis en hel personliga kopplingar att man kände varandra och man ville göra någonting eget i Mälardalen, här.

Julia Peralta: Om vi går tillbaka då till dina personliga erfarenheter, din syn på tekniken. Du har ju jobbat med det i princip, under hela tiden efter att du blev klar med din utbildning. Vad tycker du, vad tyckte du då och vad tycker du idag. Har det förändrats någonting eller är du lika entusiastisk och positiv. Har du någon gång tyckt att det, att utvecklingen inte riktigt, vad håller vi på med. Har det alltid varit såhär självklart.

Björn Nilsson: … I huvudsak så har jag tyckt att … ja, jag har tyckt teknik är bra. Jag säger att jag är nyfiken till min natur och jag ser det som positivt att jag tror man kan göra saker och ting bättre. Det finns en enda gång under hela mitt liv som inte direkt berör vad jag var inne i, som jag började ifrågasätta vad man använder tekniken till. Det var någonstans … jag tror, i slutet på 70-talet i början på 80-talet. Då fick jag höra ett föredrag, jag skall inte säga var det var någonstans, men det var ett större företag i Sverige. Då hade man hittat på att, det man hade förhandlat fram, det var ju olika lönetillägg, men så hade man, jag kommer inte ihåg inom vilket område det var, men man hade in något mycket speciell situation om helger inföll på ett visst sätt som det kanske gjorde var tredje år och vissa personalgrupper … de hade lyckats förhandla sig fram så att de skulle liksom få tydligen … ja, fyrti-sju öre extra i timmen under några timmar. Och om man räknade ut den lönekostnaden mot vad det kostar att programmera det här då kostade mycket mer än det man betalade ut. Då tänkte jag, nu har alltså tekniken möjliggjort en rättvisa in absurdum. Så det här är typexempel på felanvänd teknik. Det är liksom enda gången att jag undrade varför liksom är det ingen som säger stopp till det här, men annars får jag nog säga att jag är, har varit en ganska positivt inställd till tekniken och sett att den används på ett bra sätt. Men det har ju att göra med också att jag tycker jag har en grundsyn att jag brukar prata om att man skall se saker utifrån kundperspektivet och in och inte tvärtom. Men, man måste fråga sig ibland, varför gör man det här … Man skall inte bara göra det utan tekniken erbjuder möjligheten och sedan måste man värdera, är det någonting man skall använda och, eller skall man inte använda det. Jag tyckte att man hade inte gjort den värderingen när man höll på med det här kinesandet kring några enskilda ören på några timmar som knappt aldrig inträffade. Det är enda gången, men annars så är jag fortfarande positiv till tekniken. Jag tror fortfarande på att det finns väldigt stora möjligheter.

Julia Peralta: I din roll som, för du börjar som programmerare och du jobbade med det fast att du var på olika platser så jobbade du med programmeringsfrågor ungefär …

Björn Nilsson: Vad blir det, 71-74, tre år.

Julia Peralta: Ja, just det och sedan blev det upphandling på Statskontoret, eller hur?

Björn Nilsson: Ja.

Julia Peralta: Men sedan blev du driftschef och teknisk chef, så du har haft en position som chef under en väldigt lång tid. Då undrar jag, har du, för det har vi också varit inne på, det här med rationalisering, vad som fanns bakom tekniken. Det var det här rationaliseringstanken och sådant där och då undrar jag, har du fått genomgå utbildningar i till

exempel det här, eller hur har du förstått att det var liksom ett rationaliseringsperspektiv eller rationaliseringsteoretiska perspektiv som låg bakom det ?

Björn Nilsson: Bortsett från vad man har läst själv, i början på 80-talet så gick jag IFL:s sexveckors generella företagsledningskurs. Jag blev chef -76 … och sedan har jag ju faktiskt varit chef, jag konstaterade då när jag klev av i VD-rollen här, jag har varit chef i tjugoåtta år. Då sade jag att då har jag varit chef i halva mitt liv så nu skall jag fundera på vad jag skall göra under resten av delen av livet … Men, jag menar, det som ju framförallt då, inte direkt då i rationalisering, men, jag menar, i den här generalistkursen uppe på IFL där fanns ju mycket inslag då av varför man skall göra saker. Man fick lära sig, vad heter det, de här traditionella business case med investeringskalkyler och, jag menar, det kom ju de här inslagen redan då på Statskontoret att man satsar på IT för det var ju då att ta fram beslutsunderlag för inköp av sådana här maskiner och där fordrades ju då ett beslutsunderlag, där man såg på kostnader och intäkter. Så jag har väl, det är ingen specifik utbildning utan det är väl mer ett synsätt och sedan har man lärt sig det, den i det praktiska arbetslivet.

Julia Peralta: Då, du har förstått att det här handlar om att kostnadseffektivisera verksamheten.

Björn Nilsson: Ja.

Julia Peralta: Och sedan, om vi pratar om de grupperna du har arbetat med, om du tänker på deras utbildningsbakgrunder. Vad har det varit, har de varit tekniskt kunniga allihopa?

Björn Nilsson: Nej, det har de ju inte. Men, men om du tar en organisation, finns det ju alltid grupper då som har varit tekniskt kunniga som har tittat på nya tekniker, utvärderat nya tekniker. Men det har ju också, egentligen både i en drift- och en produktverksamhet, där finns ju personer då som ägnar sig åt förvaltning och, jag menar, typ i en driftverksamhet med mer rutinartat arbete så det har väl varit egentligen båda kategorierna. Och alltså, det är det jag menar när man sitter i en linjeverksamhet då är det ju, måste man ju definiera då någon del som driver förändring, driver utveckling, tar tillvara de nya tekniker som kommer och sedan så har man ju en annan del som mer operativt förvaltar och driver det som redan finns. Sedan, i bästa fall så skall man se när någonting blir gammalt så man, vad heter det, kan avveckla det som börjar bli gammalt så att det blir hela tiden en förändring. Så det har varit både folk som, jag menar, har haft en ordentlig teknisk utbildning och folk som inte haft en formell utbildning utan mer baserad på erfarenhet, att man har lärt sig handgreppen.

Julia Peralta: Och som chef så har du varit tvungen att ha båda perspektiven?

Björn Nilsson: Ja, och det tror jag är viktigt. Jag menar, man måste ju, alltså man kan inte bara ha ett gäng utvecklare för då blir det ju lekstuga, utan man måste ju ställa krav på en utvecklare attokejdet här skall paketeras, att man kan lämna över det till en löpande verksamhet där alltså förutsättningen är att det här skall drivas av människor som har en lång erfarenhet då med handgriplig natur men inte liksom behöver sitta och fundera på hur det ser ut imorgon … för det kan inte alla göra för då händer ingenting heller.

Julia Peralta: Kvinnor, jag har förstått att det var och att det, vissa delar av området, är fortfarande väldigt manligt dominerade. Men, det har funnits kvinnliga, yrkeskunniga kvinnor. Vad har de gjort för uppgifter, vad har de haft för uppgifter?

Björn Nilsson: Ja, Den här typen av verksamhet har väl inte varit känt för att vara precis kvinnodominerad. Jag har då, under tiden på L-Data, var ganska intressant för där var det ju faktiskt, jag tror jag hade en ledningsgrupp på sex personer, där var två tjejer som var tekniskt kunniga och verkligen duktiga. Kommundata, där hade jag då en väldigt duktig tjej i ledningsgruppen som höll i samtliga pengar och finanserna. Men sedan fanns det då i de olika grupperna, fanns det kvinnor, kanske fem procent, men det var ingen som, de var mer då som teknikexperter. Det var ingen, nej, det var ingen som hade personalansvar. Sedan på, när jag kom till, ja, det är ju senare, när jag kom till SJ, hur var det där, där hade vi väl en ledningsgrupp på fem, ja, fyra personer och så var det en kvinna där. Så hon hade ett ordinärt linjeansvar. Det är väl så det har sett ut. Man kan väl säga att jag har inte strävat efter att få en mångfald men däremot så, alltså, jag vänder mig lite mot den här diskussionen kvinna/man. Jag hävdar att vi är människor och därför då när jag skall värdera då tycker jag, då har jag en skyldighet att se till att man får ihop det bästa laget så jag har försökt titta på kompetens och det här med kön det har jag inte liksom satt som prioritet ett i min selektion.

Julia Peralta: Nej. Om du tänker på, ute i kommunerna, det fanns, alltså den kommunala verksamheten är då istället väldigt kvinnodominerat, men när det gällde just det här med tekniken och sådant … Hur såg det ut, om du hade någon bild av det?

Björn Nilsson: Ja, jag kommer inte ihåg om vi mötte någon kvinna, alltså, det var enormt mansdominerat i de kontakter, eller det gränssnittet som vi träffade på. Det kan ha varit, jo, jo, okej… och det var på landstingssidan där tror jag vi träffade på lite fler kvinnor än på kommunala sidan. På kommunala sidan, den var väldigt mansdominerad. Men okej, vi snackar nu kanske om 70-, 80-talet också. Det har ju naturligtvis hänt en hel del på de här tio-femton åren. Men på 70-, 80- … eller 80-talet i varje fall, då var det väldigt mansdominerat. Det var väl i Kommundata Västerås, eller i Västerås vi träffade på några kvinnor men det var ju kommun som kund sett då.

Julia Peralta: Ja, vad hade Kommundata Västerås? Det fanns … tänker du på den här Ingrid …

Björn Nilsson: Nej, det var inte, inte Kommundata utan det var Västerås kommun för Västerås kommun var ju en kund sedan till Kommundata så att, men ja, just i kundgränssnittet i Västerås där fanns några kvinnor.

Julia Peralta: Sedan då, till sist, aktörer. Kommer du ihåg några viktiga aktörer?

Björn Nilsson: Vad menar du men aktörer då?

Julia Peralta: Som ni antingen samarbetade med eller som ni var tvungna att förhålla er till.

Björn Nilsson: Ja, om vi pratar Kommundatatiden nu då, ja, alltså det är klart att vi hade ju då, ja, ett nära samarbete med då ägarna i form av Kommunförbundet och de var viktiga för oss. Det var viktigt med ett bra samarbete, hävdar jag. Och sedan då, om vi tittar på aktörer på marknaden så, som jag sade, så var det ju inte så våldsam stor konkurrens

om man tittar på 70-talet för det var ju det här speciella effekterna. Så att de samarbetspartner vi hade, det var ju maskinleverantörerna i form av Univac då, de hette väl Sperry på den tiden och Datapoint, det var de, tycker jag, viktiga aktörerna. Om vi sedan tittar då, om vi kommer in på 80-talet då var det fortfarande en väldigt stor marknadsdominans och där kom ju då IBM in som maskinleverantör och sedan kom också i slutet på 80-talet, det var ju då de här Ericsson kom ju in med Alfaskop-terminalen som sedan blev ju Ericssons PC. Sedan hände ju som sagt någonting i slutet på 90-talet då började det ju komma in aktörer i termer av konkurrenter och de som främst kom in det var ju WM-Data och sedan fanns ett antal programföretag som nischade in sig och kanske jobbade med ett system inom social familjeomsorg och det innebar ju att de kom då med ett alternativ. Sedan, återigen i takt med att vi breddade maskinfloran till, IBMs AS-400 kom runt 1990, så var det ju flera kommuner eller flera aktörer, bland annat ett företag som fanns i Umeå som hette Källdata som vi hittade en överenskommelse med. Vi hittade en överenskommelse med Jämtkraft kring vissa applikationer. Så att i takt med att avreglering tog vid så blev det fler och fler aktörer, som du säger, att förhålla sig till, men den stora konkurrenten, det var helt klart WM-Data. Och så ser det väl ut i dagens läge också att det är Tieto och WM-Data som är de stora konkurrenterna på den kommunala sidan.

Julia Peralta: Hur var det på den politiska sidan?

Björn Nilsson: Ja, du … Alltså, jag upplever att det var ganska neutralt eftersom det här, återigen, det var en rationalisering, för alltså, alla politiska partier var ju intresserade av att få en effektivisering. Sedan, kan man säga, sedan färgades det ju lite av vem som var ordförande både i, eller majoriteten i förbundet, alltså ägaren och då vem som var ordförande och så. Vi har alltså en politisk styrelse i Kommundata så det var ju lite speciellt, men vi har haft bara socialdemokratiska ordförande, åtminstone fram till i början på 90-talet. Men jag upplevde inte att det var någon politisk skillnad utan, okej det var ju Aktiebolagslagen som gällde och det tycker jag man respekterade väldigt bra. Och jag menar sedan fanns det väl naturligtvis beroende på att vissa personliga önskemål, det var väl mer på skämt, man uttalade det så att jag tyckte att man, ja, försökte se till företagets bästa oavsett vilken politisk schattering det var.

Julia Peralta: Jag tänker på DAFA … för det var någon form av motsvarighet fast på den statliga sidan. Konkurrerade ni någonsin med varandra eller kom ni ens på tanken att konkurrera med DAFA?

Björn Nilsson: Vi, jag tror, det var vid något tillfälle, sent 80-tal i början på 90-tal, som vi höll, ja nästan träffade på varandra som konkurrenter i en affär. Jag vet själv i och med att jag hade då från Statskontorstiden hade jag ju personkontakter inne i DAFA. Vi träffades liksom såhär off the record och pratade om det skulle finnas möjlighet till samarbete. Vi kände väl båda då att vi hade ganska väldefinierade marknader. Vi bedömde väl att det skulle vara en ganska stor process att förändra det så det blev inte mer än kanske några artiga diskussioner, men vi, jag kan inte säga att vi konkurrerade med dem någon gång egentligen, utan DAFA hade ju ett väldigt tydligt uppdrag att egentligen vara då en datacentral för den statliga ekonomiadministrationen och sedan kommer sparregistret så att, det var ganska väldefinierade marknader. Såhär, i efterhand kanske man skulle säga att man skulle ha gjort någonting, det finns ett område faktiskt … DAFA ingick ju i SKD-koncernen, de hade tagit fram ett verktyg som hette KOM-systemet. Då skulle man ju ta fram ett nytt system och frälsa hela världen och kalla det superkom och där satt ju SKD då. Man hade köpt det här när man tog över Stockholms Universitets Datacentral, QZ. Kommundata hade börjat använda KOM-systemet för att kommunicera i takt med vår

regionalisering. För egen del, någon gång i slutet på – 85 då kom jag på mig själv att då hade mejlen blivit viktigare än papperet och det var just det här KOM-systemet. Så att vi hade ett gemensamt bolag med SKD och Kommundata under en tre-fyra år för vidareutveckling av KOM och jag var styrelseordförande i det där och där hade vi naturligtvis en representant från DAFA. Så där hade vi ett konkret samarbete men i och med att det inte blev någonting kom jag inte på det på en gång, så det var väl den, där träffade vi på varandra, men där hittade vi en bra överenskommelse.

Julia Peralta: Ja. Okej, till slut då, bara en fråga om de negativa röster som fanns och det här gäller hela din period sedan du började jobba med det här -70 … för det fanns negativa röster, vad handlade det om?

Björn Nilsson: Jo, jo … Ja, det beror på var vi börjar någonstans. Jag menar, som jag säger, det fanns negativa röster då i viss mån bland användarna som kanske inte tyckte att det här med administration vare sig det skedde på papper eller datorer, det var inte det man ville ägna sig åt, negativa röster bland användarna det var ju en oro för att man skulle driva den här automatiseringen så fort, vad händer med mitt arbete. Och, det kan man väl rent allmänt säga att vi vet ju då hur människor reagerar när det kommer en förändring, då frågar man sig, vad händer med mig och det är där jag hävdar att kan man inte förklara, har man inte satt sig in i motparten utifrån och in och kan förklara vad som än må vara, då fungerar inte det här för då blir det ju rädslan som tar över. Sedan kan man väl, så det är utifrån användarperspektiv, men i och med att jag tycker det är så pass få röster så måste man på något vis titta på vad den stora majoriteten och sedan följa kanske vad man själv tycker är det rätta också. Internt i företag så är det väl ibland typiskt i sådana här teknikorganisationer, det blir ju rena rama religionskrigen, som jag säger … och få två teknikergrupper som alltså står helt vid sidan om varandra att bli överens, det är en ganska knepig historia. Jag menar, vi har de som håller på Windows och de som håller på Unix idag. Ett annat exempel var när man hade sådan proprietära kommunikationsprotokoll, IBM hade sitt SNA och Univac hade sitt motsvarande och så fanns det ju då de här standardiserade X.25. Jag sade att nu skall vi välja, men då säger teknikgrupperna, de hittar ju naturligtvis bara fördelar på sitt, och då sade jag nu har ni två alternativ, sntingen blir ni överens om någonting eller också kommer jag att besluta och då har ni ingen kontroll på det hela och det var ju ett sätt för dem att komma överens i alla fall. Så att, jag menar, det finns då en motstånd mot att driva förändring för då tar man bort den plattform … alltså kompetensmässiga och statusmässiga plattform som möjligtvis kunnande innebär att man tvingar folk att lära nytt och det tycker jag, det har jag liksom ingen större förståelse för. Så att, jag menar, jag har haft turen då att inte haft många negativa synpunkter. Jag har försökt lyssna på dem och åtminstone för mig själv värdera så jag har fattat ett medvetet beslut och naturligtvis ibland har man ändrat kurs men det är inte allt för ofta jag har ändrat kurs. Jag kan i varje fall försvara mig med att jag har medvetet bestämt mig för att inte ta hänsyn till det så jag har liksom inte bara viftat bort det.

Julia Peralta: Men, det fanns, den här arbetsmiljöaspekten, var det inget som du fick höra, för det har jag förstått att det fanns liksom en rädsla för att skärmarna och för att …

Björn Nilsson: Okej. Ja, det vi gjorde där, det var då att vi var väldigt noga med att ta fram de, ta till oss naturligtvis den forskning som fanns och sedan konstatera att om vi nu har ett samhälle där vi har instanser som plockar utrustningar som anses riskfria eller ligger under de här nivåerna och det var ju ibland där de här Alfaskop-skärmarna som sedan Ericsson tog över, så vi arbetade enbart med Alfaskop-skärmar. Det var de vi certi-

fierade från Kommundata. Och, jag menar, det var en viss merkostnad för det här men, vi sade att, vi jobbar då bara med sådant som är godkänt av den expertis som finns nu för tillfället för där vet jag att ofta kom det ju in då, i den här teknikutvecklingen, direktimporterade utrustningar där, jag menar, det klassiska är ju det här när tangentbordet satt fast i bildskärmen [vanligt på 1970-talet]. Sedan så naturligtvis så strålning, det var väl ingen som hade kommit på att mäta det. Men det vi gjorde där, det var att vi sade att vi skall följa de regler som finns och det innebar att vi sade nej till väldigt många utrustningar av det skälet även om de var tekniskt vassare. Men där liksom även min teknikoptimism har sin gräns så att det får inte vara så att man upplever det som en oro när man sitter och jobbar med det.

Julia Peralta: Men det fanns alltså de här rösterna ute i omgivningen, i samhället, att det kunde vara farligt att sitta vid datorn?

Björn Nilsson: Ja, självfallet. Jag menar och den frågan var ju uppe, men vi valde att möta det på det viset genom att gå på utrustning som med den expertis som fanns och ansågs godkänd.

Julia Peralta: Integritetsfrågorna, var det någonting som …Det fanns också en liten debatt där under 70-talet men det var ingenting som berörde just eran verksamhet kanske.

Björn Nilsson: Ja. Vi hade ju då på de här sociala systemen, där man då uppdaterade med personnummer och där fick vi utdrag från Riksförsäkringsverket, som det hette på den tiden, en gång i veckan med de här personnumren med var folk bodde och sådana här saker. Vi tog det på allvar såtillvida att vi hade väldigt rigorösa regler för hur det här hanterades och vi hade ju då på Kommundata en säkerhetsavdelning som var väldigt strikt och det var väl många som har synpunkter på det. Men, det var ju bra för, jag menar, vi hade sådana här ordentlig inpassage. Vi hade krav på oss att alltid ha namnbrickor, alternativt då gästbrickor, men då måste man alltså vidtaga åtgärder och det kunde kännas ibland som att det blev väldigt omständligt. Där tycker jag, där gjorde vi inte avsteg utan vi sade att vi skall ha respekt för att den här oron finns och vi skall se till att kringgärda det här med, ja, så mycket regler som möjligt så att vi minimerar risken. Och , jag menar, det här, det var ju inget specifikt för kommunal utan det här var ju det som svepte i hela samhället egentligen, integritet och, som du säger, inte minst den här strålningen. Och det är ju samma sak, jag menar idag, vi pratar om är mobiltelefoner farliga med all denna strålning som finns.

Julia Peralta: Är det någonting som jag har missat att fråga dig om?

Björn Nilsson: Nej, jag tycker inte … jag skulle inte ha kommit på hälften själv, tänkte jag säga.

Julia Peralta: Nej, då får jag tacka så jättemycket för att du ville ställa upp.